

Erwin McManus

Remény a reménytelenségben

Erwin McManus

Imádkozzunk!

Atyánk, nagyon köszönjük ezt a csodálatos estét, amikor olyan örömmel gyűltünk össze ünnepelni téged. Köszönjük, Urunk, hogy olyan helyen vagyunk, ahol emlékezhetünk arra, hogy nem vagyunk egyedül a világban. Megállunk most, Urunk, hogy imádkozzunk különösen azokért, akiket betölt az egyedüllét és a kétségbeesés érzése, akik depresszióval küzdenek. Atyánk, azokért az emberekért imádkozunk, akiket legyilkoltak a Közel-Keleten azért, mert nem tagadták meg Jézus nevét, és nem hajoltak meg Allah előtt. Azért a számtalan gyermekért imádkozunk, akiknek senkijük sincs, aki meghallgatná őket, akik az éhség és az otthontalanság miatt szenvednek szerte Afriká-

ban. Atyánk, imádkozunk a háború által megtépzott országokért, ahol az emberek nemcsak azon gondolkodnak, hogy eljön-e valaha a szabadság, hanem úgy élik az életüket, hogy azokra emlékeznek, akiket elveszítettek. És most megállunk és arra emlékezünk, hogy milyen hihetetlenül csodálatos a mi életünk. Istenünk, ma este nem szeretnénk csupán hasznot húzni az életünkéből, nemcsak élvezni akarjuk az életünk előnyeit, hanem arra akarjuk használni, hogy jót tegyünk veled. Megragadjuk a dicsőítésnek ezt a pillanatát, hogy engedjük, hogy megtöltsd a szívünket bátorsággal és bizonyossággal, azért, hogy használhass bennünket arra, hogy ez a világ a te szívedet tükrözhesse vissza. Jézus nevéért kérünk. Ámen.

Foglaljatok helyet!

Tudom, hogy jól éreztétek magatokat ma este, élveztétek az ünneplést, de most egy kicsit nehezebb terepre szeretnék menni, ha lehet. Az elmúlt héten *Robin Williams* eldobta az életét, és tudom, hogy furcsának tűnhet, de ez nagy hatással volt rám is, mint ahogy sok más emberre. Lehet, hogy azért, mert kb. 20 éves lehettem, amikor először láttam a *Mork and Mindy* [magyarul: Egy úr az űrből] című tv-sorozatot. Robin Williams alakítása felrobbantotta a képernyőt. Olyan sok karaktert jelenített meg, akik megmozgattak és inspiráltak. A *Holt költők társasága* című filmben nyújtott alakítása arra készítetett, hogy egy olyan életre törekedjek, amely hatalmasabb, mint amit valaha remélhetek vagy el tudok képzelni, és hogy határozottan ellenálljak a konformitásnak, az egyformaságnak. Elképzelhetetlen, hogy az a karakter, akit a filmben játszott, ne lett volna hatással az életemre. Még a *Hook* című filmben játszott szerepe is hatott rám. Rájöttem, hogy én vagyok az a fickó, én vagyok Pán Péter, aki soha nem szabadul Sehól-szigetről, aki soha nem nő fel, ha a felnőtté válás azt jelenti, hogy magad mögött hagyod a fantáziádat. Még búsko-

**„Lehet, hogy azért volt rám hatással a halála,
mert azok közül, akiket szerettem, túl sok ember
döntött már úgy, hogy befejezi az életét.”**

Robin Williams

morra is váltam egy időre a film után. Újból és újból meglepett a történeteivel, amelyek hatottak rám. Ezért szántam rá egy kis időt, hogy leírjak néhány gondolatot vele kapcsolatban az Instagramra. Kiposztoltam ezt a fotóját, amiről azt gondoltam, hogy barátságos és szép, és a következő szavakat írtam mellé, és meglepett a reakció. Egyetlen rólam készült fotóra sem kaptam soha ennyi lájkot, ez egy kicsit zavart. Hé, ez meg hogy van? – De aztán rájöttem, hogy én nem vagyok Robin Williams. Fel szeretném olvasni nektek, amit írtam, és utána a Szentírásról is szeretnék beszélni.

Évekkel ezelőtt abban a csodálatos megtiszteltetésben volt részem, hogy találkozhattam Robin Williamsszel. Szívélyes volt, kedves, barátságos, és mélyen emberi. Ő volt a legviccesebb ember, akivel valaha találkoztam. Viccesebb volt abban a spontán 10 perc-

ben útban a mosdó felé, mint a legtöbben a színpadon, amikor a legjobb műsorukat adják elő. Az ragadott meg benne leginkább, hogy milyen nagylelkűen bánt az idejével, és milyen eredeti módon, élvezettel okozott örömet az embereknek. Ha szerethetünk valakit, akit nem ismerünk, akkor én mindig is szerettem Robin Williamset. Jobbá tette az életemet. Jobbá tett engem. A szerepei inspiráltak és felemeltek. Milyen tragikus, hogy egy ember úgy dönt, hogy befejezi azt az életet, amelyre mi többiek olyan nagy ajándékként tekintünk. Robin, bárcsak tudtad volna, hogy milyen érzéseket váltottál ki belőlünk! Hogyan tettél jobb emberré minket. Hogyan gyógyított minket a nevetésed. Hatalmas veszteség vagy a számunkra. Mindenkinek tudnia kellene, hogy sokkal inkább számít az élete, mint amennyire gondolja. Mindenkinek tudnia kellene, hogy az életért érdemes küzdeni. Mindenki mellett lennie kellene valakinek, aki emlékezteti őt arra, hogy mennyire szükségünk van rá itt közöttünk. Túl sok csodálatos ember élete ér véget tragikusan. Bárcsak minden hely, ahol emberek élnek, reménnyel és szeretettel lenne átitatva. Ő kapitány, kapitányom!

Lehet, hogy azért volt rám hatással a halála, mert azok közül, akiket szerettem, túl sok ember döntött már úgy, hogy befejezi az életét. Túl sok embernek az élete, akiknek helyet adtam a szívemben, korán és tragikusan végződött. Feleslegesen. Értelmetlenül. Tragikusan. Úgy érzem, hogy a hitünk gyakorlása során túl keveset beszélgetünk arról a küzdelemről, amit olyan sokan vívunk a bennünk lévő ürességgel, amit kétségbeesésnek hívunk. Vagy amit orvosi értelemben depresszióknak nevezünk. És sajnos a szavak, amelyeket ilyenkor használunk, gyakran szinte varázsigének tűnnek: „Csak olvasd a Bibliát, és minden rendben lesz. Csak imádkozz többet, és jól leszel. Az a baj, hogy nem elég erős a hited. Majd túl leszel rajta.” Úgy teszünk, mintha a Szentírásban szereplő emberek mentesek lettek volna ettől a küzdelemtől. De nem voltak. Valójában, ha figyelmesen olvassuk a Szentírást, észre vesszük, hogy az egyik közös tulajdonsága azoknak a nőknek és férfiaknak, akiket Isten olyan csodálatosan használt, az volt, hogy megélték hihetetlenül emelkedett, hősi pillanatokat, és hihetetlenül sötét, kétségbeesett időszakokat egyaránt. És nem úgy volt, hogy az egyik szereplőnek az egyikfajta volt része, a másik szereplőnek pedig a másikban – mindegyiküknek része volt a magaslatok és a mélységek teljes spektrumában.

„Úgy látom, hogy sokszor félreértjük a saját lelki utazásunkat és a saját lelki erőnket, amikor a hihetetlen kétségbeesés pillanatait éljük át.”

Úgy látom, hogy sokszor félreértjük a saját lelki utazásunkat és a saját lelki erőnket, amikor a hihetetlen kétségbeesés pillanatait éljük át. Felmerült már bennetek a gondolat, hogy ha jól kezelitek ezt a helyzetet, akkor soha többé nem lesztek kétségbeesettek? Ha Jézussal megfelelő kapcsolatba tudtok kerülni, akkor soha nem lesztek többé depressziósok, nem lesztek magatok alatt? Ismertek, én ugye soha nem esem kétségbe? Mármint ennek így kellene lennie, mert nektek követnetek kellene engem, követnetek kellene a vezetésemet, és mit mondhatnék akkor, amikor elbátortalanodok? *Kimmel*, a feleségemmel beszélgettünk ma este kávézás közben arról, hogy melyikünk genetikai kódjából származik a búskomorság a családjukban. Szerintem téved, drágám! Mert én nem vagyok búskomor. Én csak viszatükrözöm azt. Hosszú időszakokon keresztül. Csak igazán figyelmes vagyok. Időnként ebbe belekeveredik némi kis csalódottság az élet iránt. Ezért jelentett nekem olyan sokat az évek során a Szentírás következő szakasza: 1Királyok 19,1–19. Szeretném, ha meghallgathatnátok a történetet, amelyet valószínűleg ismertek, és szeretném, ha ma este úgy hallgathatnátok, mint ami bevilágítja azokat a pillanatokot, amikor elkedvetlenedtek vagy lehangolódtok vagy megteltek kétségbeeséssel, vagy azokat a pillanatokot, amikor meg vagytok győződve arról, hogy a következő pillanat nem lehet ennél jobb. Mert akkor jutunk el önmagunk végső hátrára, amikor az válik a meggyőződésünkké, hogy a holnap nem lesz jobb a mánál. Hogy már nem vár ránk egy olyan pillanat, amely sokkal szebb lesz, mint az a tragédia, ami ezt a mostani pillanatot betölti. És az a legfurcsább az egészben, hogy ha hiszel egy csodálatos jövőben, akkor a legsötétebb pillanatokon is túl tudsz jutni. Hallgassátok meg ezt a pillanatot.

Akik nem ismernének a történet kontextusát, Illés volt az a próféta, aki igazán fantasztikus fickó volt. Ő volt abban az időben a próféta. És megtörtént ez a hatalmas összecsapás, amikor Illés azt mondta a több mint 900 hamis prófétának, hogy imádkozunk az égiekhez, és akinek az Istene tüzet bocsát le és elemésztí az oltárt, azt az Istent kell ezután mindenkinek imádnia. És mindenki azt mondta, hogy szuper ötlet, így tényleg megtudjuk, ki az igaz Isten. Tehát felépítették a két oltárt, és a Baal papjai imádkoztak, imádkoztak és imádkoztak, és összevagdosták a testüket addig, amíg már véreztek, mert ilyen pusztító, gonosz istenképük volt. Persze az isteneik nem válaszoltak, mivel nem is

Illést hollók etetik
Giovanni Lanfranco festménye 1624-ből

léteztek. Szóval rossz napjuk volt. És aztán Illés kicsit gúnyolta is őket. Olyasmi volt ő, mint *Howard Stern* ótestamentumi változata: „Hé, hol van az istenetek? Úgy tűnik, nem válaszol. Lehet, hogy gyengélkedik?” Illés azt sugallja, hogy lehet, hogy az istenük hasmenéssel küzd, gyengélkedik, vécén van, és ezért nem tud segíteni. Végül mikor már szinte halálra véreztek, és Illésen a sor, ő leönti az oltárt vízzel, és imádkozik Istenhez valahogy így: „Istenem, nem magam miatt imádkozom, hanem miattuk.” Itt az idő, puff, Isten tüzet küld az égből, amely elemésztí mindegyik oltárt, és erre mindenki azt mondja: „Oké, a te Istenedet fogjuk imádni. Szerintünk ő a jobb választás.” Illés tehát átéli élete legjobb pillanatát. Helytáll egy olyan helyzetben, amelyben semmi esélye nincs. Ez az egész élete legnagyobb sikere, és ezután következik ez:

*¹Amikor Aháb elmondta
Jezábelnek mindazt, amit Illés
tett, és hogy a prófétákat megölte*

*karddal, ²Jezábel követet küldött
Illéshez ezzel az üzenettel: Úgy
bánjanak velem az istenek
most és ezután is, hogy holnap
ilyenkorra azt teszem veled, ami
azokkal történt.*

Azt gondolhatnánk, hogy Illés, aki éppen most jött ki győztesen egy teljesen esélytelen helyzetből, végignézte, amint Isten tüzet bocsátott alá, azt mondja: „Ha-ha, ki vagy te hozzám képest, asszony? Hozzám beszélsz?” De nem így történik. Ezt olvassuk:

*³Illés megijedt, felkerekedett és
ment, hogy mentse az életét...*

Merthogy Illés igazán „következetesen” reagált arra, ami röviddel ezelőtt történt vele.

*...és elérkezett a júdai
Beérsebába. Legényét ott hagyta,
⁴ő pedig elment a pusztába
egynapi járóföldre. Odaért egy
rekettyebokorhoz, és leült alá.
Azt kívánta, bárcsak meghalna...*

Szeretném, ha felismernétek, hogy nem Illés volt az egyetlen ember, aki Isten prófétájaként öngyilkos gondolatokkal küzdött. Nem ő volt az egyetlen. Jónás is meg akart halni. És találtok olyan embereket a Szentírásban, akiknek elérkezik egy pillanat az életükben, amikor azt mondják: Uram, vedd el az életemet. Illés azt mondja: Uram, meg akarok halni.

*...és így szólt: Elég most már,
Uram! Vedd el az életemet, mert
nem vagyok jobb elődeimnél!
⁵Azután lefeküdt, és elaludt a*

*rekettyebokor alatt. De egyszer
csak egy angyal érintette meg, és
ezt mondta neki: Kelj föl, egyél!
⁶Amikor föltekintett, látta, hogy
a fejénél ott van egy forró kövön
sült lángos és egy korsó víz.
Evett, ivott, majd újra lefeküdt.
⁷Az Úr angyala másodszor is
visszatért, megérintette, és ezt
mondta: Kelj föl, egyél, mert
erőd felett való út áll előtted!
⁸Ő fölkelt, evett és ivott, majd
annak az ételnek az erejével
ment negyven nap és negyven
éjjel az Isten hegyéig, a Hórebig.
⁹Itt bement egy barlangba, és ott
töltötte az éjszakát. Egyszer csak
így szólt hozzá az Úr igéje: Mit
csinálsz itt, Illés? ¹⁰Ő így felelt:
Sokat buzgólkodtam az Úrért, a
Seregek Istenéért, mert Izrael
fiai elhagyták szövetségedet,
lerombolták oltáraidat,
prófétáidat pedig fegyverrel ölték
meg. Egyedül én maradtam meg,
de az én életemet is el akarják
venni.*

Más szóval: Figyeltél egyáltalán, Isten? Az életem kész káosz.

¹¹Az Úr ezt mondta: Gyere ki, és

állj a hegyre az Úr színe elé! És amikor elvonult az Úr, nagy és erős szél szaggatta a hegyeket, és tördelte a sziklákat az Úr előtt; de az Úr nem volt ott a szélben. A szél után földrengés következett; de az Úr nem volt ott a földrengésben. ¹²A földrengés után tűz támadt; de az Úr nem volt ott a tűzben. A tűz után halk és szelíd hang hallatszott. ¹³Amikor Illés ezt meghallotta, palástjával eltakarta az arcát, kiment, és megállt a barlang bejáratánál. Egy hang pedig így szólt hozzá: Mit csinálsz itt, Illés? ¹⁴Ő így felelt: Sokat buzgólkodtam az Úrért, a Seregek Istenéért, mert Izrael fiai elhagyták szövetségedet, lerombolták oltáraidat, prófétáidat pedig fegyverrel ölték meg.

„Ha nem értetted volna tisztán, elmondom még egyszer:”

Egyedül én maradtam meg, de az én életemet is el akarják venni.

„Istenem, Alzheimer-kórban szenvedsz, hát az előbb mondtam el neked mindezt, és most ismét azt kérdezed, mit csinálok itt? Hát ezt csinálom: kész káosz az életem, te nem segítesz, az életemért futok, szeretnék meghalni, tudnál segíteni?” „Meg akarnak ölni, kény-

szerhelyzetbe kerültem. Nem akarom, hogy megöljenek, csak meg akarok halni.” (nevetés)

¹⁵Ekkor azt mondta neki az Úr: Menj, kelj ismét útra a pusztán át Damaszkuszba, és amikor odaérsz, kend fel Hazáélt Arám királyává. ¹⁶Azután Jéhút, Nimsí fiát kend fel Izrael királyává; Elizeust, az ábél-mehólái Sáfát fiát pedig kend fel prófétává magad helyett! ¹⁷És aki majd megmenekül Hazáél kardjától, azt Jéhú öli meg, és aki megmenekül Jéhú kardjától, azt Elizeus öli meg. ¹⁸De meghagyok Izraelben hétezer embert: minden térdet, amely nem hajolt meg Baal előtt, és minden száját, amely nem csókolta meg őt. ¹⁹Amikor elment onnan, rátalált Elizeusra, Sáfát fiára, aki éppen szántott. Tizenkét pár ökör ment előtte, ő maga a tizenkettediknél volt. Amikor Illés elment mellette, rádobta a palástját.

Azért szeretném Illés életének ezt a momentumát kiemelni, mert ez volt életének legmélyebb pontja. Érezzük a teljes kétségbeesését és a reménytelenségét. És ez egy fontos emlékeztető arra, hogy valaki, akit csodálunk, valaki, aki a Szentírásban a hősiesség, a hit, a hatalom példaképe, aki Isten felkentje, eljut élete végső határára, az életét menti, elrejtőzik egy rekettgyebokor alatt, és azt mondja: „Istenem, csak vess véget ennek

„Ne hagyj, hogy bárki azt mondja neked, hogy csak mivel depressziós vagy, mivel magad alatt vagy, mivel valami kétségbe ejt, ezért távol vagy Istentől. Egy percig se hidd el ezt!”

az egésznek.” Néha szinte mesébe illőnek tekintjük a lelki életünket, mintha soha nem lehetnének rossz napjaink. Mintha soha nem lehetnének rossz pillanataink. Mintha soha nem lehetnének olyan pillanataink, amikor meggyötörtünk vagyunk, és úgy érezzük, hogy darabokra szakad a lelkünk.

Szeretnék kiemelni néhány dolgot ebből a szakaszból. Szeretném, ha meglátnátok, hogy a siker nem véd meg a depressziótól. És szerintem sok ember itt zavarodik össze igazán, mert például külső szemlélőként el tudtok képzelni sikeresebb életet, mint Robin Williams élete? Lehet sikeresebb életetek, mint *Philip Seymour Hoffmané* volt? És ha visszanéztek, azt látjátok, hogy ezeknek az embereknek olyan életük volt, amilyenbe itt ebben a teremben sokan közületek éppen most próbálnak belépni. És azt akarom, hogy ma este értsétek meg, hogy a siker nem tesz immunissá a depresszióval szemben. És lehet, hogy most azt gondoltátok, hogy azért vagyok depressziós, mert még nem vagyok sikeres. Én is depressziós vagyok, de ha az én életemet élnétek, ti is azok lennétek. Úgy gondolhatjátok, hogy depressziósok vagytok, le vagytok törve, fojtogat a búskomorság, mert nem olyan az életetek, amilyet szeretnétek. De azt akarom, hogy tudjátok, hogy ha most nem vagytok képesek ezt kezelni, mielőtt sikeressé váltok, később sem lesz meg hozzá az eszközök, amivel kezelni tudjátok, amikor majd sikeresek lesztek. Mert Illés a sikerei tetőpontján volt. Ha a környezetében keresnénk depressziója okait, egyet sem találunk. Mert ez egy belső küzdelem. És mivel ez egy belső harc, ez a belsőtől jövő hangoktól származik, nem a külső hangoktól. Illés szenvedése nem abból következett, amit Jezábel mondott neki. Ami Jezábel hangjára rezonált a belsejében, az már előtte is ott volt benne. Mindjárt oda jutunk, hogy szeretnék néhány lépést mutatni a gyógyulás felé, de ismét szeretnék emlékeztetni, hogy a siker nem véd meg a depressziótól. Én sem tudom ezt tökéletesen megérteni. Viszonylag sikeres életet élek. Olyan sok mindent láttam megtörténni az életemben, amiért imádkoztam, amiről álmodtam, amire törekedtem, amiért dolgoztam egész életemben. Azt gondoltam, hogy soha többé nem lesz egyetlen rossz napom sem. És elmondhatom nektek, hogy tavaly, amikor Kim megkérdezte tőlem, hogy hogy vagyok, azt válaszoltam, hogy ez életem legjobb napja – és ez életem legrosszabb napja is. Mindkettő volt egyszerre. Nem olyan volt, mintha hullámvason

ülnek: jó nap, rossz nap, jó nap, rossz nap. Hanem szétszakadtam két szélsőséges érzés között. Az egyik az volt, hogy az életem fantasztikus, a másik pedig az, hogy az életem nyomorúságos. És mindennap el kellett döntenem, hogy melyik hangnak adok hatalmat és teret az életemben. De a siker nem tesz immunissá a depresszióval szemben. És a siker nem tesz immunissá azzal az érzéssel szemben, hogy üres vagyok, hogy életem értelmetlen, és hogy nincs értelme tovább küzdeni.

Szeretném, ha látnátok, hogy az üresség nem egyenlő Isten hiányával. Néha azt gondoljuk, Isten már nincs velem, ezért vagyok magam alatt. Isten már nincs velem, ezért vagyok depressziós. Isten már nincs velem, ezért érzem ezt a hatalmas űrt az életemben. De Isten Illéssel volt. Isten nem hagyta el Illést. Azt szerettem ebben az igében, hogy Illés rohan az életéért, és Isten vele együtt rohan. Illés elbújik a bokor alatt, és azt kiáltja: Ölj meg! Isten pedig azt mondja: Nem, most inkább megetetlek. És még azt is mondja: Illés, ha futni akarsz, rohanj még negyven napig, amíg kész leszel arra, hogy beszéljünk, amitől majd jobban érzed magad. Szerettem, hogy amikor Illés életének a legrosszabb pillanatát éli, Isten ott van vele. Ne hagyj, hogy bárki azt mondja neked, hogy csak mivel depressziós vagy, mivel magad alatt vagy, mivel valami kétségbe ejt, ezért távol vagy Istentől. Egy percig se hidd el ezt! A depresszió érzése nem azt bizonyítja, hogy távol vagy Istentől, csak azt bizonyítja, hogy ember vagy és össze vagy törve. Néha úgy teszünk, mintha az érzelmi jólétünk kevésbé lenne jelentős, mint a fizikai jólétünk. Ha rálépnél egy taposóaknára, és elveszítenéd az egyik lábadat, és utána megtérnél Jézushoz, és az életedet Jézusért élnéd tovább, egy lábbal, senki sem kérdezné:

- Hol a lábad?
- Nem értem, mire gondolsz.
- Azt hittem, őszinte vagy. Amikor azt mondtad, hogy átadtad az életedet Jézusnak, azt hittem, így is volt.
- Igen.
- Akkor hol van a lábad? Mert ha valóban átadtad volna az életedet Jézusnak, ő visszaadta volna a lábadat.
- De hát én aknára léptem.
- Igen tudom, de most már ott van neked Jézus, nem? Mert Jézus mindent megújít. Hol van az új lábad?

Soha nem mondanánk ilyet, ugye? Ki is rúgnám innen azt, aki ilyet mond. Azt mondanám neki: Hé, inkább ne gyere vissza. De így bánunk az emberekkel, akiknek megsérült a lelkük. Ami régen történt velük,

„El akarom mondani neked most, amikor jól vagy, hogy majd amikor rosszul fogod magad érezni, akkor nem lesz annyira rossz a helyzet, mint amennyire rossznak érzed.”

azt nagyon mélyen eltemették legbelül, és az üresség, az elszakadás, a depresszió és a kétségbeesés érzésével küzdenek. Senki sem látja, de pszichológiai és érzelmi értelemben törött lábbal mennek végig az életükön. És amikor elérnek Jézushoz, azt mondjuk nekik: Na, akkor most már rendben vagy. De néha rá kell jönnünk, hogy ami hosszú évek során tört el, azt Isten nem mindig egy pillanat alatt állítja helyre. A helyreállítás elkezdődött, de nem vagyunk gépek, emberek vagyunk. Isten hihetetlenül türelmes és kedves és gyengéd, és végig fog vezetni a gyógyulás folyamatán. Az összetört állapot nem annak a bizonyítéka, hogy nem vagy őszinte. Az összetört állapot nem annak a bizonyítéka, hogy Isten nincs közel. Az összetört állapot egyszerűen arra emlékeztet, hogy milyen iszonyúan nagy szükség van arra, hogy Isten közelében legyél. Mert ő az, aki felemel.

Általában nem szoktam jegyzetet készíteni. De ma estére van jegyzetem, mert azt szeretném, ha végigmennénk ezen, mert szerintem fontos. Szeretném, ha észrevennétek, hogy a mélység szinte minden esetben a magasságból származik és követi azt. Nagy dilemma a hívő életünkben az, hogy a hit gyakran pótlék a függő személyiség számára. Nem értitek, hogy miről beszélek. Ha függő személyiség vagy, akkor tudod, hogy miről beszélek. Mert akkor ilyen vagy: Mindenem Jézus! Szörnyen érzem ma magam. Jézus fantasztikus! Hol van Jézus? Ma ezt mondod: Ó Jézus! De holnap már

úgy érzed, minden összeomlik: Isten, hol vagy? De Isten mindenütt ott van. Rá kell jönnöd, hogy nem Isten az, aki nem következetes, hanem te vagy függő. Istent használsz arra, hogy függj tőle. És azt gondolod, hogy amikor érzelmi csúcsponton vagy, akkor vagy igazán érett a hitben. De valójában, ha a lelki csúcsponttól függsz, akkor hitben éretlen vagy. Én is nagyon szeretek a csúcson lenni. Ezt ne idézzétek a szövegkörnyezetből kiemelve, jó? Imádom a csúcspontokat, ti nem? Imádom azokat a pillanatok, amikor úgy érzem, hogy élek, izgatott vagyok az életem miatt, Isten csodálatos és a világ is csodálatos, minden csodálatos. De ha azt gondolom, hogy ez az Istennel való kapcsolatom bizonyítéka, akkor az érzelmeim rabszolgájaként élem az életemet, nem az érzelmeim uraként. Nézzétek meg, hogy Illés az élete csúcspontja után mennyire sebezhetővé vált a mélypontján. Észrevettétek már, hogy miután nagy sikert értek el, utána váltok a leginkább fogékonyra arra, hogy kétségbeesetek és depresszióssá váljatok? Ha meg akarjátok érteni, hogyan működik a lelki hadviselés: a legnagyobb sikerek után következik az a pillanat, amikor a legsérülékenyebbek lesztek a lelki támadásokra. Amikor a hangok a fejetekben azt mondják: semmi vagy. Nem számítasz. Amikor részesültök a hírnévvel együtt járó szeretetben, lelkesezésben, imádatban, akkor abban a pillanatban, amikor ismét egyedül lesztek, rátok tör a csend és az üresség vihara. És vigyáznatok kell, hogy a magasságok ne tegyenek titeket sebezhetővé a mélységeitekben.

Illés a mélybe hullott, miután a magasban szárnyalt. És szeretném, ha megértenéd, hogy amikor úgy érzed, hogy az élet rád nehezedik, és már nem lesz jobb, akkor semmi sem annyira rossz, mint amennyire annak tűnik. Tudom, hogy nehéz azt mondani valakinek, aki rosszul érzi magát, hogy nem annyira rossz a helyzet, mint amennyire annak érzi. Úgyhogy el akarom mondani neked most, amikor jól vagy, hogy majd amikor rosszul fogod magad érezni, akkor nem lesz annyira rossz a helyzet, mint amennyire rossznak érzed. Azért mondom ezt most, mert most még hallod, amit mondom.

Isten megkérdezi Illéstől: „Illés, hol vagy, miért vagy itt?” És Illés úgy reagál, mintha ez nem költői kérdés lenne. „Hát nem tudod? Jezábel üldöz, minden rossz irányba tart, minden felfordult, meg fogok halni, meg fognak ölni, ezért meg akarok halni, hogy ne tudjanak megölni... ennek így van értelme!? Ezért rohanok!” Illés azt gondolja, hogy Istennek szüksége van a helyzet-

„Nem akarjuk, hogy valaki, aki szeret bennünket, elmondja, hogy mennyi mindenért kellene hálásnak lennünk, köszönetet mondanunk vagy ünnepelnünk, mert nem akarjuk meglátni ezeket.”

jelentésre. Magyarázatra. „Isten, ha nem érted, miért vagyok ilyen állapotban, akkor nem érted, mi folyik itt.” És Isten azt válaszolja: „Miért nem engeded, hogy megérkezz ide? Nem olyan rossz a helyzet, mint amilyennek tűnik.” Elég, hogy egyetlen nő azt mondja neki: „Elkaplak, megöllek!” Szerintem Isten elboldogul egy ilyen helyzettel. Amikor elkezdünk a kétségbeesés és a depresszió irányába sodródni, akkor egy olyan állapotban találjuk magunkat, amikor úgy látjuk, hogy a krízis megváltoztathatatlan és állandó. Azt mondja neked egy hang, hogy most már mindig ilyen rossz marad minden. Soha nem lesz jobb. Soha nem leszel jobban. Örökre ott maradsz lent. Nem hagyhatod, hogy a hang azt mondja, hogy ez a legrosszabb pillanat fogja meghatározni a jövődet. Ezért annyira fontos tudni, hogy semmi nem annyira rossz, mint amennyire rossznak gondolod. Mondjuk ki együtt: semmi nem annyira rossz, mint amennyire rossznak gondolom. Erre szükségetek lesz később. Gyerekként, mielőtt találkoztam Krisztussal, és valamit csúnyán elszúrtam, ezt mondtam magamnak 16 évesen: 20 év múlva mindez nem fog számítani. Nem tudom, honnan szedtem ezt, de így tudtam túlélni bizonyos helyzeteket. Tudjátok, amikor a középiskolában életem

rossz pillanataiban úgy éreztem, megsemmisültem, vége az életemnek, semmi nem lesz már jobb. Ekkor ezt mondtam magamnak: 20 év múlva mindez már nem fog számítani. Néhány dolog azért számított 20 év múlva is, de mindegy. A legtöbb dolog tényleg nem számított. Ez volt az én akkori verzióm arra, hogy a dolgok nem annyira rosszak, mint amennyire rossznak tűnnek. Ezért fontos annyira, hogy legyenek olyan emberek körülöttünk, akik képesek távlatot adni az életünknek. Mert amikor mi nem látjuk a kivezető utat, akkor jó, ha vannak barátaink, akik azt mondják, anynyi jó dolog van a világban. Amikor mi azt mondjuk: semmi nem működik az életemben! Akkor mi az, amit egyáltalán nem akarunk hallani? Azt, hogy: de hát ez például működik. Ilyenkor nem akarjuk, hogy valaki elmondja nekünk, milyen jó az életünk, mert nem akarunk tudomást venni róla. Nem akarjuk, hogy valaki, aki szeret bennünket, elmondja, hogy mennyi mindenért kellene hálásnak lennünk, köszönetet mondanunk vagy ünnepelnünk, mert nem akarjuk meglátni ezeket. Ilyenkor nem vesszük észre, hogy a kétségbeesett pillanatainkban nem olyan rossz a helyzet, mint amilyen rossznak gondoljuk, mert magunkat hajszoljuk bele abba, hogy mindent rossznak gondoljunk. Mert meg-

„Rossz időkből hihetetlenül magányosnak érezheted magad. Nem vagy egyedül, amikor egyedül érzed magad.”

vakítjuk magunkat, nehogy észrevegyünk bármilyen okot, ami reményt adhat a felemelkedésre.

Még egy utolsó dolog. Nagyon tetszik, ahogy Illés azt mondja Istennek: „Egyedül én maradtam meg.” Nem tudom, feltűnt-e nektek, néhányszor elmondta. „Egyedül én maradtam meg.” És Isten erre azt mondja: „Hát, nem igazán te vagy az egyetlen. Mert rajtad kívül még van hétezer másik ugyanolyan ember, mint te, akik soha nem hajoltak meg a Baal előtt, a hamis istenek előtt, és soha nem csókolták meg őket. Akik ellenálltak a gonosznak. Tehát Illés, azt gondolhatod, hogy te vagy az egyetlen, de valójában nem is egy vagy a maradék tízből, vagy egy a százból, te egy vagy a hétezerből. Nem te maradtál meg egyedül. De azt akarom, hogy menj vissza, és kend fel Elizeust. Mert nemcsak hogy nem te maradtál meg egyedül, hanem adok valakit, aki átveszi a helyedet.” Nem vagy egyedül, amikor egyedül érzed magad. Rossz időkből hihetetlenül magányosnak érezheted magad. Szoktátok ezt érezni? Elmesélek valamit a személyes lelki utazásomból. Vanak időszakok, amikor nem tudom megmagyarázni, de rám tör a mindent eluráló elhagyatottság érzése. Nem biztos, hogy szavakba tudom önteni, amit ilyenkor érzek. Úgy érzem, hogy átveszi a hatalmat felettem, és régebben nem tudtam beazonosítani, de ma már képes vagyok rá. Ez ugyanaz az érzés, ahogy 20 éves koromig éreztem magam, mielőtt megtértem. Ugyanígy éreztem magam, amikor 5 éves voltam, amikor 10 voltam, amikor 15 voltam, így éreztem magam, amikor gyerekként nem akartam tovább élni, így éreztem magam, amikor azt éreztem, engem senki nem szeret. Amikor úgy éreztem, az egész életem kész tragédia, amikor úgy éreztem, hogy tévedésből jöttem a világra. Amikor nem éreztem azt, hogy bárkinek is számítan-

ék. És azt hihetnétek, hogy egy csodálatos feleséggel, fantasztikus gyerekekkel, ezzel a hihetetlen gyülekezettel, és egy olyan élettel, amit mások irigyelnek, és ezzel a szuper sportcipővel a lábamon – fantasztikus életem van, de elmondhatom nektek, hogy még mindig vannak olyan magányos pillanataim, amikor elborít az elhagyatottság érzése. Néhány héttel ezelőtt is, éppen sétáltam, és rám tört az a gondolat, hogy az univerzum annyira nagy, és ez arra emlékeztetett, hogy én milyen parányi vagyok. Rám tört a kicsiség és a sehová sem kötődés hihetetlen érzése. De azt mondtam magamnak: nem fejezheted így be a mondatot. Újból és újból rám tört: olyan kicsi vagy ebben a hatalmas univerzumban. És így válaszoltam ennek a hangnak: igen, de a bennem lévő univerzum olyan hatalmas! Mára megtanultam, hogy hogyan kezeljem ezt, és néha ilyenkor felhívom Kimet – 20 évig nem csináltam ezt. De most ilyenkor felhívom Kimet, és elmondom neki, hogy milyen magányosnak érzem magam. Tudom, hogy nem észszerű, nem valós, de olyan egyedül érzem magam a világban. A gyermekeim mára felnőttek, és jó barátokká váltunk, és vannak olyan pillanatok, amikor fel kell hívnom valakit, hogy elmondjam, úgy érzem, mindentől elszakadtam. Ezért azok, akik értitek, amiről beszélek, szeretném, ha ti tudnátok, hogy nem vagyok egyedül, amikor egyedül érzitek magatokat. Sokan kérdezték már tőlem, hogy miért maradtam a Mosaic gyülekezetben, miért döntöttem úgy, hogy lelkipásztor leszek? Tudom, hogy vannak fennkölt magyarázatok. De az egyik okom az volt, hogy nem akartam egyedül lenni a világban. Elmondtam már százszor, és elmondom még ezerszer: a Mosaic gyülekezet megmentette az életemet. Mert ez a közösség olyan, mint egy ígért Istentől, hogy nem kell egyedül lenned. Azt akarom, hogy tudjátok ezt.

Megragadott a következő idézet Robin Williamstől: „Régebben azt gondoltam, hogy a legrosszabb dolog az életben az, ha a végén egyedül maradunk. De nem így van. A legrosszabb dolog az életben az, ha a végén olyan emberek vesznek körül, akik azt éreztetik velünk, hogy egyedül vagyunk.” Értitek, hogy mennyire fontos a gyülekezet? Mennyire fontos, hogy valódi közösségünk legyen? Mert az, hogy ugyanabba a terembe lépünk be, még nem jelenti azt, hogy nem érezzük magunkat egyedül. Mert ha nem vigyázunk, mi emberek képesek vagyunk arra, hogy másokat még magányosabbá tegyünk, mint amilyen magányosak voltak, mi-

„Tehát ha van ilyen barátotok, az első dolog az legyen, hogy pihenjen. A második pedig az, hogy etessétek meg.”

előtt emberek közé mentek volna. Ezért annyira fontos, hogy egy olyan helyet hozzunk létre, ahol Isten lehet a bíró. Egy olyan helyet, ahol az emberek nem ütköznek kárhóztatásba, amikor belépnek az ajtón, hanem szeretettel és elfogadással találkoznak. Tudom, hogy nekünk is vannak ügyeink, amiket meg kell oldani, és tudom, hogy Isten szent, és vannak dolgok, amiket meg akar változtatni bennünk, mindezt tudom. De soha nem akarok megfélemlkezni arról, hogy mennyire nem helyes, ha bárki is teljesen egyedül érzi magát a világon. És ha te döntesz úgy, hogy egyedül vagy, az a te dolgod. De azt akarom, hogy mi legyünk a bizonyítékai annak, hogy senkinek nem kell egyedül lennie. Hogy meglegyen az a választás, hogy megküzdök érte, de részese akarok lenni valaminek, ami nagyobb nálam. Részese akarok lenni egy közösségnek.

Itt vannak a lépések ebből az igeszakaszából, amit fel szeretnék sorolni. Ha vannak olyan barátaitok, akik küzdenek a depresszióval, olyan barátaitok, akik esetleg még az öngyilkosság gondolatával is küzdenek, barátok, akik a sehová sem tartozás érzésével küzdenek, ezt mondja az Ige: először is pihenj. Nagyon tetszik az, hogy Isten hagy bennünket aludni. Én biztosan azt mondanám a helyében: „Kelj fel! Emeld fel a lusta kis fenekedet, és menj vissza dolgozni!” De ő ezt mondja: „Szabadulj meg a levertségtől, fejezd be a nyafogást, pihenj!” Mert ha nem pihensz, amikor levert vagy, akkor még levertébb leszel. Ha nem pihensz, amikor magad

alatt vagy, akkor még inkább magad alá kerülsz. Igen, de észrevetted már, hogy amikor igazán mélyen vagy, akkor nem tudsz aludni? És aztán nem alszol, és ezért még levertébb leszel – szóval aludj. Tehát az első dolog, hogy pihenj.

A második dolog az, hogy egyél valamit. Ilyen Isten. Tetszik, ahogy Isten felébreszti Illést, és azt mondja: „Rendben, itt az ennivaló. Egyél.” Nem csodálatos? Tetszik, hogy Isten nem ezt mondja: „Mózes 5. könyvének 12. részében ez van megírva, Illés. Mert azt akarom, hogy tudd, hogy semmi másra nincs szükséged, mint az ígére.” Így csináljuk mi keresztények, nem? „Nem csak kenyérrel él az ember, addig mondom neked, Illés, az Isten ígését, amíg fel nem kelsz, és túl nem leszel ezen az egészen.” Isten pedig ehelyett ezt mondja: „Egyél, ember. Juttass egy kis ételmet a testedbe, mert erőd felett való út áll előtted.” Tehát ha van ilyen barátotok, az első dolog az legyen, hogy pihenjen. A második pedig az, hogy etessétek meg. Menjünk, együnk valamit. Mondjátok neki: Menjünk, együnk valamit együtt. Próbáljunk megfogadni valamit: ne együnk egyedül. Még ha introvertált vagy is. Vannak introvertált időszakaink. Amikor alszunk. De fogadjuk meg, hogy nem eszünk egyedül. Amikor a fiam kicsi volt, gyakran elmentünk étterembe, és ha láttunk valakit, aki egyedül evett, megkérdeztük a pincért, hogy kifizethetjük-e az ételét, mert úgy érezzük, olyan egyedül van. Kifizettük az ételét, de nem szóltunk neki. Ott maradtunk, megvártuk, amíg befejezi az evést, és hívja a pincért, hogy kifizesse a számlát. És a pincér azt mondta neki, hogy valaki már kifizette helyette, és az illető arca ilyenkor felderült, jó volt látni a fényt a szemében. Szereztünk egy boldog pillanatot valakinek, aki egyedül volt. Ezen a héten ne egyetek egyedül. És ne engedjétek, hogy bárki egyedül egyen. Szánjatok rá időt, hogy megosszátok az étkezést másokkal. És ha otthonról szoktatok magatoknak ételt hozni, hozzatok két csomaggal. És keressetek valakit, akinek nincs ennivalója, és osszátok meg vele.

A harmadik dolog, hogy legyen távlatod. Tetszik, ahogy Isten kiküldi Illést a barlang szájába, és távlatot ad neki azzal, hogy elmondja, mi történik valójában az életben. Távlastra van szükségünk, és úgy juthatunk hozzá, hogy engedjük, hogy más emberek megosszák velünk az élettapasztalataikat, mert meg kell értenünk, hogy amikor magunk alatt vagyunk, nem látjuk tisztán az életet. Nyisd meg a lelkedet, és engedd, hogy

„Azért nem látjuk a jót a világban, mert megszűntünk meglátni a jót önmagunkban.”

mások elmondják neked, milyen jó az életed akkor is, ha nem akarod hallani. Engedd, hogy ők legyenek a szemeid, akik a reményhez vezetnek, amikor te nem találod a reményt.

De az is tetszik, hogy itt az áll, hogy emberek közé kell mennünk. Isten azt mondja Illésnek, menj vissza, és kend fel ezt az ember, kend fel azt az embert, találd meg ezt az embert, tedd rá a kezed arra az emberre. Isten azt mondja: „Illés, emberek közé kell küldenem téged, mert a problémád egyik része az, hogy mindent egyedül akarsz csinálni.” Ha egyedül éled az életedet, emberek közé kell menned. Ti most itt vagytok, de a barátaitokkal is ezt kell tennetek: vigyétek őket emberek közé. Tudom, hogy nehéz ezt elhinni, de Jézus az esetek nagy részében emberi kapcsolatokon keresztül gyógyít bennünket. És amikor olyan emberek közé küld bennünket, akik optimistábbak és reménytelibbek nálunk, olyan emberek közé, akik élvezik az életet és örömteliek, mi magunk is optimistákká és örömtelivé kezdünk válni. A szociológusok már megfigyelték ezt, és a Szentírás mindig is ezt mondta. Tehát ha hiányzik belőled a remény, menj reményteli emberek közé. Tudod, vannak azok az emberek, akik irritál-

nak, mert állandóan boldogok... Kapcsolódj hozzájuk. Mert ők sokkal élvezetesebbek, mint te. Ezért nem szeretted őket. Tudod, ők az örök optimisták. Akik nem látják, hogy milyen a világ valójában. Fogd be a szád, és hallgass rájuk. Mert arra van szükséged, hogy az ő perspektívájukat befogadd a lelkedbe. És aztán mondhatod, hogy milyen rossz a világ, és ők meg fogják mutatni az összes okát annak, hogy miért nincs igazad. Mert ők látják benned a jót. Azért nem látjuk a jót a világban, mert megszűntünk meglátni a jót önmagunkban. És amikor elkezdjük észrevenni a jót önmagunkban, hogy Isten mit tud véghez vinni bennünk, a lehetőséget az életünkben, akkor meg fogjuk látni a lehetőséget magunk körül és másokban.

Ezután vissza kell térni a régi kerékvágásba. Isten azt mondja: „Illés, menj vissza dolgozni. Azt kell véghezvied, amire elhívtalak, amire megteremtettelek.” És a legjobb módja annak, hogy betöltsük az űrt a lelkünkben, az, ha értelmes életet kezdünk élni. A siker nem fogja betölteni az űrt. A hírnév nem fogja betölteni az űrt. A vagyon nem fogja betölteni az űrt. Semmi más nem fogja betölteni az űrt, csak az, ha értelmes életet élünk.

„Jézus többek között azt teszi, amikor közel von minket magához, hogy ő lesz az a hang, amely megmondja, hogy kik vagyunk, ő határoz meg minket, ő vezet minket, ő gyógyít meg minket, és ő ad életet nekünk. ”

Még egy utolsó dolog, amit ki szeretnék emelni: vigyázz, hogy kire hallgatsz. Mert amikor Illés Istenre hallgatott, akkor önmaga volt, de amikor Jezábelre hallgatott, akkor tévelygett. El kell kezdened odafigyelni arra, hogy ki az, aki hatással van rád, milyen hangok formálnak, és ki mondja meg neked, hogy ki vagy, és hogy miről szól az életed. Tudom, hogy milyenek vagyunk mi, emberek. Beengedünk hangokat a lelkünkbe, amelyek az életünk végéig bennünk maradnak. És vannak körülötted hangok, legyenek ezek akár a szüleid, a mostohaapád, a testvéred, a tanáraid, egy gyerek, amelyek rossz irányba vezetnek, és ezek a hangok bejutnak a lelkedbe. És Jézus többek között azt teszi, amikor közel von minket magához, hogy ő lesz az a hang, amely megmondja, hogy kik vagyunk, ő határoz meg minket, ő vezet minket, ő gyógyít meg minket, és ő ad életet nekünk. Abba kell hagynunk, hogy a Jezábelekre hallgassunk. Van itt valaki, akit Jezábelnek hívnak? Nem hiszem, kivéve, ha valakit nagyon utált az édesanyja. Megvan annak az oka, hogy miért nem hívnak senkit Jezábelnek. De vannak közületek néhányan, akiknek Jezábel lakozik a lelkében. Olyan hangok vannak bennetek, amelyek megtöltöttek titeket félelemmel, és arra készítetnek, hogy rohanjatok, és hogy kétségbeesésben éljétek az életeteket. És azt hiszem, ez az, amikor Isten megállít és azt mondja: „Hogy jutottál ide? Ha hallod a szavamat, és azt gondolod, hogy nem számítasz. Ha azt gondolod, hogy nincs jobb jövő a számodra. Ha nem hiszed, hogy a holnap jobb lehet, mint a ma. Ha azt hiszed, hogy ha nem lennél itt, akkor az emberek nem siratnának, nem gyászolnának, és nem hiányoznának nekik. Ha nem hiszed, hogy szükség van itt rád, akkor hogy kerültél ide?” Milyen hangoknak engedted, hogy hazudjanak neked? Hogy azt mondják neked, hogy erről szól az élet? Ma este az életről szeretnék beszélni neked. El akarom mondani, hogy számítasz. El akarom mondani, hogy az életed tele van jövővel és reménnyel. Hogy szeretnek téged, hogy értékes vagy. Hogy az az Isten, aki alkotott téged, ismer téged, és kincsként őrzi életed minden pillanatát. Ne lepődj meg, ha vannak rossz pillanataid, fogadd el úgy, hogy igen, ez az emberi lét része. De ne engedd, hogy azok a pillanatok meggyőzzenek arról, hogy erről szól a jövőd. És különben is, ha a repülő soha nem szállna le, akkor nem élvezhetnénk a felszállás örömét, és soha nem tudnánk meg, hogy milyen érzés repülni. Tehát amikor azt éled át, hogy magad alatt vagy, állj

meg egy pillanatra, és mondd: Köszönöm, Istenem, hogy átélhetem ezt a kiindulópontot, mert szeretnék erre emlékezni, amikor kitörök a gravitáció vonzásából és a lelkemre nehezedő hatásából, és ismét szárnyalni kezdek. Mert emlékezni akarok, hogy milyen volt, amikor úgy éreztem, soha többé nem leszek képes járni, és most pedig repülök. Ez az Istennel megélt élet szépsége. Néha megérinted a mélységet, de nem maradsz lent. Mert arra vagy teremtve, hogy repülj.

Imádkozzunk!

Istenem, köszönöm, hogy nincs olyan pillanat az életben, amelyben ne lenne remény. Nincs olyan pillanata az életünknek, amelyen ne lenne egy sokkal csodálatosabb jövőbe vezető ajtó. Jézus, amikor azt mondtad, hogy te vagy az ajtó, és azok, akik átmennek rajtad, csodálatos mezőre jutnak, ez olyan sokat jelent nekem, Uram. Mert azokban a pillanatokban, amelyekben úgy érezzük, hogy csapdába estünk, bezárva egy dobozba, azokban a pillanatokban, amikor úgy érezzük, megbénultunk, és nem tudunk kijutni a saját magunk által létrehozott börtönből, Urunk, segíts meglátni, hogy te vagy az ajtó, te vagy a kapu, hogy mindig te vagy a szabadságba vezető út. Mindig te vagy az út a reményhez, mindig te vagy az út a szeretethez, mindig te vagy az út az élethez. Ezért azt választjuk, hogy téged követünk. Mert benned a jövő mindig jobb, mint a múlt. Mindig jobbá válunk, mint amilyenek most vagyunk. És amit mi gondolunk arról, hogy mit tartogat a jövő a számunkra, az össze sem hasonlítható azzal, amit te készítesz a számunkra. Ma este beléd vetjük a bizalmunkat, Urunk, hogy te látod azt, amit mi nem látunk. Ezért csak rád tekintünk, téged követünk és benned bízunk, mutasd az utat a számunkra. Jézus nevében, Ámen.

Végső szavak

Tudom, hogy nem ez volt a legfelemelőbb és a leginspirálóbb igehirdetés, de azt gondolom, néha fontos, hogy beszéljünk a lelkünk egészségéről és néhány gyakorlati lépésről. Szeretném, ha képesek lennétek beszélni más emberekkel, ha azt tudnátok mondani nekik: „Van kiút. Nem könnyű, tudom, hogy valódi a fájdalom, hogy valódi a bánatod, hogy valódi a kétségbeesés. De veled maradok a sötétségben, és lépésről lépésre segítelek a fényre. Veled akarok lenni a sötétségben, mert magamban hordozom a fényt.”